

*Антонова Анна Анатоліївна,
аспірантка 1 року навчання
спеціальності «Психологія»*

*Науковий керівник:
кандидат психологічних наук, доцент
Бігун Неля Іванівна*

«Феномен становлення самодостатності у сучасній психології»

В реаліях сучасності, де особистість щоденно потрапляє під інформаційний та психологічний вплив, де здійснюється активна маніпуляція її свідомістю через засоби масової інформації призводить до втрати особистістю можливості самостійного вибору та розмивання кордонів “Я”. Тому до важливих питань сучасної психологічної практики належить питання формування самодостатності особистості, як специфічної властивості, що дозволить особистості бути гнучкою і швидко адаптуватися до змін середовища, зберігаючи при цьому власну цілісність та автономність.

Отже, в контексті соціальної та наукової полеміки чільне місце належить феномену становлення самодостатності особистості, який включає в себе набуття особистістю таких особистісних якостей як високий рівень емоційного інтелекту, незалежність, самостійність, самоефективність, “пошук опори в собі”, здатність брати на себе відповідальність за свої почуття, рішення та дії, що в результаті є провідною психологічною умовою психологічного благополуччя та ефективності особистості у різних сферах життєдіяльності.

Інтерес до феномена «самодостатність» значно зріс протягом ХХ століття та почав широко використовуватися і набувати високої актуальності в різних галузях практичної діяльності, в наукових та суспільних сферах, в тому числі й в психології. У психологічній науці зарубіжні та вітчизняні науковці феномен самодостатності розглядали як: механізм та прояв самозбереження нарцисичної людини (А. Х. Моделл), риса інтровертованої особи (К. Юнг), особливість поведінки людини в її фінансовому благополуччі (К. Д. Вос, Р. М. Гуд), прояв невротичних тенденцій (К. Хорні), асертивністю, впевненістю, незалежністю, прагненням до досягнень (Д. Гарфілд), самоефективність (А. Бандура, І. А. Ніконова), функціональна автономія (Г. Олпорт), цілісності (Р. Ассаджіолі), соціально-активна особистість (А. Адлер, С. Д. Максименко), здатністю до повноцінного задоволення вікових потреб розвитку (Н. І. Бігун).

Одна з найбільш відомих сучасних дослідниць, яка вивчала феномен самодостатності, І.А.Ніконова, трактувала становлення самодостатності як процес складної організації особистості, який являє собою формування внутрішніх якостей, які дозволяють особистості успішно реалізовувати себе в творчій, соціальній та професійній діяльності, відповідаючи при цьому вимогам, що висуваються суспільством і відчувати внутрішнє задоволення від результатів цієї діяльності [5].

Вітчизняна психологиня А. С. Бугайцова характеризувала становлення самодостатності як набуття особистістю якостей (впевненість, наполегливість, завзятість у досягненні успіху), що допомагають їй діяти незалежно від нав'язаних суспільством моделей поведінки та самостійно приймати важливі рішення [3].

На думку сучасної дослідниці Н. І. Бігун самодостатність особистості - це “безперервний процес становлення якісно своєрідних властивостей особистості, що забезпечують її здатність до повноцінного задоволення вікових потреб розвитку, максимального можливого вивільнення і застосування внутрішнього потенціалу, та оптимального його використання для успішної адаптації і продуктивної життєдіяльності” [1, с.17]. Авторка також зазначила, що на становлення самодостатності особистості впливає історичний період та соціокультурне середовище, що вимагає певних складових і показників самодостатності, завдяки яким людина здатна бути максимально адаптованою, ефективною та самореалізованою адекватно до вимог часу та соціуму, у якому вона проживає [2].

Згідно з поглядами дослідниці Н. І. Каргіної, що вивчала самодостатність в рамках психологічного благополуччя, зазначила, що самодостатність - це надбана якість у процесі свого особистісного становлення. Вчена наголошує, що становлення самодостатності особистості підтримує загальний рівень її психологічного благополуччя та надає можливість для різностороннього розвитку, пізнання своєї природи та свого внутрішнього "Я" [4].

Здійснений аналіз сучасних досліджень феномена самодостатності дає підстави для висновку про те, в психологічній літературі становлення самодостатності особистості розглядається як процес набуття внутрішніх якостей, що забезпечують здатність людини до повноцінного задоволення власних потреб, застосування свого внутрішнього потенціалу та успішну адаптацію до вимог соціуму.

Список використаної літератури:

1. Бігун Н. І. Генеза та стан категорії самодостатності у сучасній психології. *Humanitarium/SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»* - Pereiaslav-Khmelnytskyi (Kyiv reg.) ; Nizhyn (Chernihiv reg.) / Lysenko M. M., 2017. Vol. 39, Iss. 1 : Psychologe. P. 7-15.
2. Бігун Н. І. Феномен самодостатності особистості у класичній психології. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Психологічні науки* : зб. наук. праць. Серія №12. № 6 (51). К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 17-25.
3. Бугайцова А. С. Аналіз структурних компонентів самодостатності в контексті соціально-психологічної адаптації особистості. *Інсайт : зб. наук. праць студентів, аспірантів та молодих вчених* / ред. кол. І. В. Шапошникова, О.Є. Блинова та ін. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2016. С. 58-61.
4. Каргіна Н. В. Самодостатність як ресурс психологічного благополуччя особистості. *Наука і освіта*. 2017. №7. С. 76-82.
5. Никонова И. А. Определение понятия «самодостаточность личности». *Вестник Башкирского университета*. 2010. Т. 15, №3. С. 767-770.